Дуже се ради, а лошије живи

Пише: Јован Б. Душанић
четвртак, 13 септембар 2012 14:10

Данас човечанство (сем уског слоја намоћнијих и најбогатијих) плаћа огромну цену за лажну економску теорију и погрешну економску политику која се у свету води последњих деценија, а која је базира на неолиберализму, а озбиљне економске и социјалне последице постају очигледне све већем броју људи. Једна од њих је забрињавајући раст неједнакости који се бележи, не само у економски слабије развијеним земљама (где он одавно има алармантне размере) него и у најразвијеним државама света. Тако се од 80-их година прошлог столећа (када неолиберална идеологија постаје доминантна) и у САД друштво убрзано раслојава на све мањи број изузетно богатих и огроман број сиромашних.

Док је крајем 70-их година 1% најбогатијих Американаца присвајало мање од 9% укупних доходака САД, 2007. године тај проценат је износио 23,5%, а уз то 1% најбогатијих контролишу више од 40% богатства земље. У овом периоду плате се реално не повећавају и оне све више заостају за растом продуктивности (видети графикон који је, као и већину података, преузет из књиге *Aftershok*, Роберта Рајха). Просечни приходи радника данас су реално нижи него 70-их година прошлог века.

Међутим, смањење просечних прихода радника нису аутоматски значили и смањење потрошње просечне америчке породице, а то је остваривано преко следећа три механизма.

1. Све већи број жена почео је да ради и на тај начин повећава породични буџет. Тако је крајем 70-их година прошлог века радило 12%, а крајем 90-их година већ 55% мајки које су имале децу млађу од 6 година. Међутим, с временом су трошкови ангажовања других за кућне послове и бригу о деци, те повећани издаци жена због свакодневног одласка на посао надмашили допунске средства које је запослена жена доносила у домаћинство, те је било неопходно обезбедити допунске приходе преко другог механизма.

2. На послу се остаје све дуже и дуже, па је просечна америчка породица крајем 90-их прошлог века годишње радила 500 часова више него 70-их година. Запослени су све више часова проводили на послу али су трошкови домаћинства непрекидно из године у годину расли. Примера ради, просечна цена куће 70-их година прошлог века износила је око 65.000, а 2006. године око 250.000 долара, или само за последњих десет година удвостручена је школарина за више образовање. У условима када допунски рад не може безгранично да се повећава (дан има само 24 часа) и када плата по часу рада стагнира, а трошкови домаћинства непрестано расту требало је пронаћи додатна средства да би се бар задржао достигнути ниво стандарда, па се прибегло трећем механизму.

3. Домаћинства су присиљена да се све више и више задужују, тако да је за последњих 30 година дуг просечне америчке породице порастао са 50 на 138% годишњег дохотка. Користи се по неколико кредитних картица, аутомобили се узимају на кредит или лизинг, школују се деца уз помоћ студентског кредита, купују се куће користећи хипотекарне кредите итд. Када је напокон, пре неколико година, дошло до пуцања балона дугова показало се да је и овај механизам исцрпео своје могућности.

Док су 70-их година у просечној америчкој породици примање главе породице било довољно за издржавање домаћинства (текућа потрошња и сви предмети комфора, кућа, два аутомобила – за себе и жену, школовање деце и слично), а задуженост по кредитима релативно ниска, сада у кући раде оба супружника да би одржали стандард од пре неколико деценија, а домаћинства су много задуженија. Тако смо дошли у ситуацију да се последњих деценија бележи значајан раст продуктивности рада, а чије плодове ужива само танки слој најбогатијих. Уместо да раст продуктивности води скраћењу радног времена и пораста плата (што је био случај од Другог светског рата до 70-их година прошлог века) направљен је систем у коме огромна маса људи остаје ван процеса рада како би они који раде морали да пристану на било какве услове који им „газде“ одреде.

Тако на пример, компанија Форд је у јануару 2010. године, уз велику медијску помпу, објавила конкурс за пријем 1.200 радника у погону монтаже у Чикагу али је потпуно незапажено прошла информација да новозапослени морају да пристану на двоструко мању плату од већ запослених радника. Међутим, када је Хенри Форд, пре једног столећа, одлучио да у свом (изузетно успешном) погону монтаже у Мичигену радницима утростучи плату за осмочасовни радни дан уследиле су бурне негативне реакције. Хенри Форда називали су лудаком, социјалистом и слично, а *The Wall Street Journal* окарактерисао је овај његов поступак *„економским злочином“.*

Дуже се ради, а лошије живи
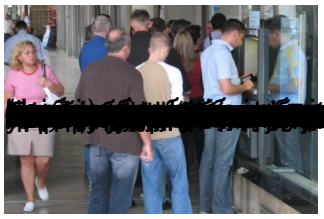
Пише: Јован Б. Душанић
четвртак, 13 септембар 2012 14:10